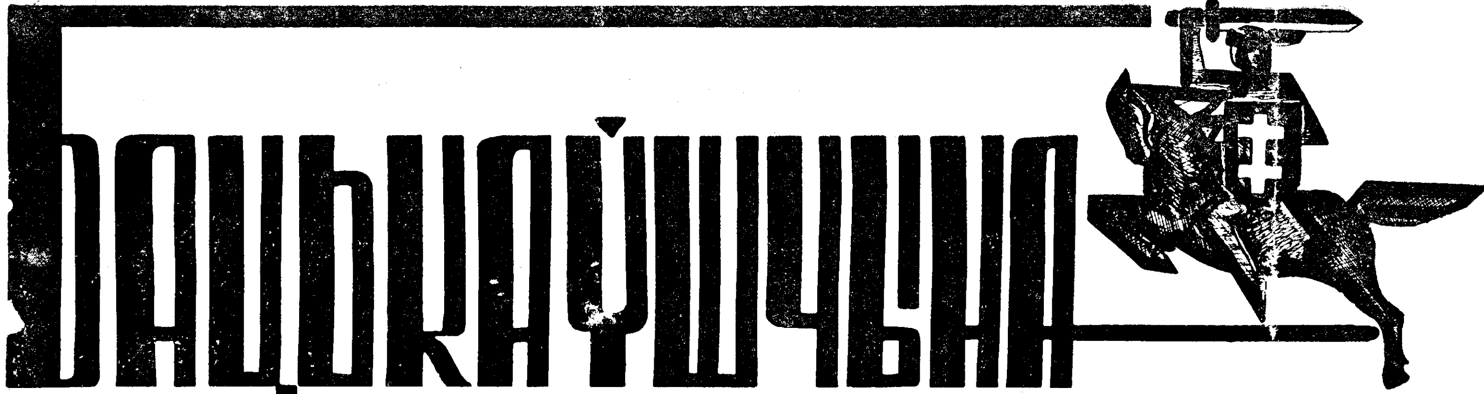

ОРГАН БЕЛАРУСКАИ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "BACKAUSCYNA" ("FATHERLAND")
Authorized by EUCOM Hqs Civil Affairs Division, 1. January 1951, Nr. UNDP 225
Responsible Publisher: Wladimir BORTNIK
Printing Office: Buchdruckerei der Apostolischen Visitatur, München 8, Rosenheimer Straße 46a. — Telefon-Nr. 45 81 43

Post Adress: "Backauscyna", München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III
Die Administration der Weißruthenischen Zeitung „BACKAUSCYNA"
München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND" | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

№ 5 (84) Нядзеля, 3 лютага 1952 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 6

Імпэрыялістычныя пасяганьні палякау

Нашая скромная прэса, будучы заабсарбаванай пытаньнямі беларуска-расейскіх дачыненьняў, якія апошнім часам, у сувязі з пробамі мантаваньня супольнага фронту змаганьня з бальшавізмам, сталіся войстра актуальнымі, зусім выпусьціла з поля сваей увагі дачыненьні польска-беларускія, дакладней — імпэрыялістычныя пасяганьні палякаў на заходня-беларускія тэрыторыі.

Тымчасам гэтае пытаньне, якое ніколі ня траціла на актуальнасьці, апошнім часам асабліва завастрылася. Прычынай гэтага зьяўляецца магчымасьць страты Польшчай на карысьць Нямеччыны «зем одзысканых», г. зн. земляў усходняй Нямеччыны, далучаных пасьля апошняй вайны да Польшчы. З усяго таго шуму, які падыймаецца вакол гэтае справы ў польскай прэсе, выглядае нядвузначна, што ў выпадку страты сваіх заходніх тэрыторыяў на карысьць Нямеччыны, палякі з асаблівай настойлівасьцю будуць дамагацца рэкампэнсаты на ўсходзе — коштам Беларусі й Украіны й у гэтым кірунку вядуць ужо сяньня ажыўленую прапаганду.

ПЕРАСЬЦЯРОГА АНГЕЛЬСКАГА ПАЛІТЫКА

Непасрэднай прычынай апошняга ажыўленьня гэтае прапаганды было выступленьне ў лёнданскім радыё перад Калядамі былага брытанскага міністра ваеннага ўраду Чэрчыля й потым міністра ляйбурыстаўскага ўраду Этлі — сп. Г. Дальтона, прысьвечанае справе рэмілітарызацыі Заходняй Нямеччыны. Восьжа ў сувязі з гэтым былы брытанскі міністар заявіў між іншым наступнае: «Немцы не затойваюць сваіх мэтаў у ўсходняй Эўропе. Стараюцца яны атрымаць вялікія тэрыторыі, сяньня польскія, чэскія й расейскія. Ці могуць гэтага дасягнуць без вайны? Сільна ўзброеная Нямеччына можа быць ахвотным астрыём у блёку супраць Расеі. **Але можа таксама імкнуцца да саюзу з Расеяй,** як і ў 1939 г., **цераз цела Польшчы, разьдзеленай пяты раз,** а супраць нас і Захаду».

Гэтая перасьцярога сп. Г. Дальтона завастрыла ўвагу польскіх эміграцыйных колаў. Польская прэса, бароначы правоў палякаў на землі ўсходня-нямецкія, адначасна ўзмоцніла кампанію за ўключэньне ў склад будучай незалежнай Польшчы Заходняй Беларусі й Заходняй Украіны, якія яна акупавала да 17 верасьня 1939 г. Спасярод выказваньняў на гэтую тэму польскай эміграцыйнай прэсы, заслугоўваюць на асаблівую ўвагу два артыкулы: артыкул Станіслава Строньскага зь Лёндану, надрукаваны ў газэце, што выходзіць у Нямеччыне, «Остатне Вядомосьці» (тыднёвы дадатак за 20. I. 1952) п. н. «Пяты разьдзел Польшчы», і Станіслава Скшыпэка зь Нью Ёрку п. н. «За новы падыход да справаў Усходніх Земляў», зьмешчаны ў мюнхэнскім «Бюлетэні Польскім» за 1.I.52 г. Абодвы гэтыя артыкулы ўзаемна дапаўняюцца: артыкул сп. Строньскага апіраецца на «аргумэнтах» праўных, а сп. Скшыпэк выцягвае «аргумэнты» й «доказы» із стану фактычнага, які быў на гэтых землях.

Сяньня пакажам усю беспадстаўнасьць аргумэнтаў сп. Строньскага ў карысьць польскіх правоў на нашыя заходнія тэрыторыі, адкладаючы разгляд цьверджаньняў сп. Скшыпэка да аднаго з наступных нумароў «Бацькаўшчыны».

АРГУМЭНТЫ ПОЛЬСКІХ «МОЦАРСТВОЎЦАЎ»

Сп. Строньскі налічвае чатыры разьдзелы Польшчы, што адбыліся дагэтуль. Тры першыя разьдзелы (1772, 1793 і 1795 г.г.), хоць і самапраўныя, былі аднак усанкцыянаваныя Венскім Кангрэсам 1815 г., увайшлі — паводля аўтара — у міжнароднае права. Чацьвёрты разьдзел, пасьля некалькіх часовых фазаў, замацаваўся ў форме сяньняшняй Польшчы без Заходняй Беларусі й Заходняй Украіны з мамэнтам заканчэньня апошняй вайны ў 1945 г. Гэты разьдзел, дакладней адыход ад Польшчы беларускіх і украінскіх земяў, зьяўляецца зусім няважным і нікога не забабязваючым, бо ён не ўвайшоў у міжнароднае права — цьвердзіць польскі публіцысты. На пацьверджаньне гэтага прыводзіць ён чатыры наступныя аргумэнты:

1. Сяньняшняе палажэньне Польшчы зьяўляецца вынікам захопніцкай вайны Нямеччыны супраць Польшчы, да якой прылучыўся пазьней і Савецкі Саюз, вайны, пасьля сканчэньня якой ня быў яшчэ дагэтуль заключаны мірны дагавор, што мог-бы ўрэгуляваць усе тэрытарыяльныя зьмены й надаць ім сілу міжнароднага закону.

2. Вялікабрытанія 30 ліпеня 1941 г. у вымене ўрадавых нотаў Ідэн-Сікорскі й ЗША ў урадавым асьветчаньні 31 ліпеня 1941 г. сьцьвердзілі, што не вызнаюць зьменаў тэрыторыяў Польшчы пасьля жнівеня 1939 г. Гэтае асьветчаньне абедзьвюх дзяржаваў ня было пасьля гэтага ніколі адклікане.

3. Атлянтычная Карта з 14.8.1941 г. гарантоўвае ненарушальнасьць тэрыторыяў усіх народаў за выключэньнем варожых у вапошняй вайне дзяржаваў.

4. Зусім беспадстаўнымі й без значэньня зьяўляюцца для польскага аўтара наступныя акты: а) прылучэньне Заходняй Беларуусі й Заходняй Украіны да БССР і УССР на падставе г. зв. народнага галасаваньня насельніцтва гэтых тэрыторыяў 22.10.1939 г. (на Беларусі — народнае сабраньне ў Беластоку), б) пастановы, якія сп. Строньскі называе «паглядамі» й «радамі», але не пастановамі, Рузвэльта, Чэрчыля й Сталіна ў Ялце 12. 2. 1941 г., в) дагавор Масквы з 17. 8. 1945 г. з камуністычным польскім урадам, на моцы якога Польшча зраклася Заходняй Беларусі й Заходняй Украіны на карысьць БССР і УССР.

Усе гэтыя акты ўважае сп. Строньскі таму ня важныя, бо чужыя дзяржавы ня мелі ніякага права выносіць пастановаў у справе зьмены польскіх тэрыторыяў.

Прыгледзімся цяпер, якая цана ўсім гэтым аргумэнтам.

Перадусім кідаецца ў вочы факт, што аўтар паслугоўваецца толькі тымі аргумэнтамі, якія зьяўляюцца для яго выгаднымі, затое старанна замоўчвае ўсё тое, што магло-б пярэчыць ягоным дамаганьням. Мерадайнымі й вырашальнымі для яго аргумэнтамі зьяўляецца фармальная правамоцнасьць ці няправамоцнасьць розных урадавых і міжнародных дагавораў і пастановаў. Але фактычны нацыянальны стан гэтых земляў, тое, што яны заселеныя не палякамі, але беларусамі й украінцамі, для яго не адыгрывае ніякае ролі. Для яго гэтыя землі — гэта «Всходня Польска» і толькі. Якія народы іх засяляюць, ён ня ўспомніў ані адным словам.

Тымчасам калі-б навет усе аргумэнты міжнароднага права прамаўлялі бясспрэчна на карысьць палякаў, — што так ня ёсьць — дык і так стан фактычны мае куды большую вагу й значэньне для будучыні, чымсьці асновы праўныя, у дадзеным выпадку поўнасьцю ўжо перастарэлыя. Калі абапёрціся на агульна абавязваючыя сяньня дэмакратычныя прынцыпы й тую-ж Атлянтычную Карту, на якую аднастароньня наклікаецца сп. Строньскі, дык нельга

(Заканчэньне на 4 балоне)

Перад прэзыдэнцкімі выбарамі у США

МІЖНАРОДНАЕ ЗНАЧЭНЬНЕ ПРЭЗЫДЭНЦКІХ ВЫБАРАЎ

Найважнейшаю падзеяю ў нутраным палітычным жыцьці ЗША зьяўляюцца выбары прэзыдэнта, што адбываюцца кажныя чатыры гады. Хаця наступныя выбары адбудуцца 4 лістапада сёлета, то ўжо цяпер перадвыбарная акцыя ў Амэрыцы ў поўным разгары, якая прыцьміла й адсунула на задні плян усе іншыя пытаньні нутранай і вонкавай палітыкі.

Доўгі перадвыбарны пэрыяд у ЗША ў мамэнт вострага міжнароднага напружаньня, якое ёсьць сяньня, зьяўляецца бясспрэчна зьявішчам вельмі адмоўным ня толькі для самой Амэрыкі, але й цэлага сьвету. Бо апрача таго, што амэрыканскае грамадзянства, як і палітычныя дзейнікі ЗША, будучы заабсэрбаванымі выбарамі, меншую зьвяртаюць увагу на сусьветныя падзеі, уваходзіць у ігру яшчэ іншы мамэнт: уступаючы прэзыдэнт звычайна стараецца не прадпрыймаць важнейшых палітычных крокаў ані выносіць такіх пастановаў, што зьвязвалі-б новага прэзыдэнта, які будзе выбраны толькі 4 лістапада, а пяройме ўладу аж у студзені 1953 г., г. зн. роўна за год. Такім чынам у вонкавай і нутранай палітыцы ЗША пасьля кажных трох гадоў палітычнай актыўнасьці наступае адзін год далёка пасунатага паралёжу.

Пытаньне, хто ў наступнай кадэнцыі будзе прэзыдэнтам ЗША, мае вялізарнае міжнароднае значэньне. Справа ў тым, што ў ніводнай дзяржаве ў сьвеце прэзыдэнт ня мае такой вялікай палітычнай улады, як у ЗША, які, згодна амэрыканскай канстытуцыі, зьяўляецца фактычным кіраўніком дзяржавы. У той час, калі ўлада, прыкладам, брытанскага караля зьяўляецца сяньня толькі сымбалічнай, улада амэрыканскага прэзыдэнта зьяўляецца фактычнай. А паколькі Амэрыка адыгрывае сяньня кіраўнічую й вядучую ролю ўва ўсім вольным сьвеце, ад будучага прэзыдэнта будзе ў вялікай меры залежыць далейшы лёс сьвету, а ў сяньняшні мамэнт міжнароднага напружаньня будзе залежыць таксама, ці мір яшчэ ўдасца на нейкі час утрымаць шляхам дыпляматычнай ігры й бесканечных збраеньняў, ці наступіць канчальная проба сілаў — вайна. Вось чаму прэзыдэнцкія выбары ў Амэрыцы маюць вялізарнае сусьветнае значэньне.

ДЗЬВЕ ПАРТЫІ — ДВА КАНКУРЭНТЫ

Змаганьне за месца ў Белым Доме на наступныя чатыры гады разыгрываецца паміж дзьвюмя вядучымі амэрыканскімі партыямі — дэмакратычнай і рэспубліканскай. У Амэрыцы ўжо высказваецца мноства прыпушчэньняў аб перамозе аднэй або другой партыі, бо амэрыканцы наагул любяць гуляць у такога роду прароцтвы. Мы аднак гэтым ня будзем займацца, а насьветлім толькі агульную сытуацыю й тыя шансы, якія мае кажная партыя, бо канчальнага выніку будучых выбараў сяньня ўзапраўды прадбачыць нельга.

Дэмакратычная партыя, што знаходзіцца пры ўладзе ўжо дваццаць год, апошнім часам значна страціла на сваей папулярнасьці галоўна таму, што ў цяперашнім адміністрацыйным апараце, перадусім у падаткавай сыстэме выявілася многа карупцыяў і перакупстваў. На гэтым адрэзку амэрыканскага жыцьця дайшло навет да такіх скандалаў, што прэзыдэнт Труман, каб ратаваць сабскую рэпутацыю, быў змушаны праводзіць чысткі сярод сваіх аднапартыйцаў, якія знаходзіліся на становішчах высокіх адміністрацыйныхураднікаў.

Ня гледзячы на гэта, дэмакратычная партыя мае ўсё-ж такі не малыя шансы перамогі. Яна будзе мець за сабой вялікія масы амэрыканскіх выбіральнікаў. Яна мае вялікія ўплывы сярод работніцкай масы, якая ў 1948 г. перахіліла шалю перамогі на карысьць Трумана. Далей за дэмакратычнага кандыдата будуць галасаваць жыды, якія дыспануюць вялікімі фінансавымі магчымасьцямі, за дэмакратаў будуць галасаваць нэгры, а таксама амэрыканскія каталікі. У Амэрыцы ўвайшло ўжо ў традыцыю, што дэмакратычная партыя зьяўляецца каталіцкай, а рэспубліканская — пратэстанцкай. Уся тая вялізарная часьць амэрыканскага насельніцтва, якая за ўсякую цану жадае ўнікнуць вайны, бясспрэчна аддасьць свае галасы за дэмакратаў, палітыка якіх у дачыненьні да Саветаў зьяўляецца больш умяркаванай і паўстрыманай, чымсьці палітыка рэспубліканцаў.

Хоць цяперашні прэзыдэнт Труман яшчэ афіцыяльна ня выставіў сваей кандыдатуры, усё прамаўляе за тым, што іменна ён будзе галоўным кандыдатам ад дэмакратаў, а можа й адзіным. Таму адзіным, што, апрача яго, дэмакратычная партыя ня мае больш выдатных і папулярных кандыдатаў. Калі-б так сталася, дык і гэта значна павялічвала-б шансы перамогі Трумана. Апрача гэтага, Труман, ня гледзячы на сваіх 67 год, мае не малыя асабістыя задаткі, што здабылі яму шырокую папулярнасьць: гэта чалавек вялікай энэргіі й палітычнага такту.

Слабасьць рэспубліканцаў можа заключацца між іншым у тым, што зь іхнай партыі праўдападобна будзе йсьці да выбараў аж некалькі кандыдатаў, людзей ведамых і папулярных у цэлым сьвеце. Праўда, партыйная канвэнцыя, што адбудзецца ў ліпені ў Чыкаго, выставіць толькі аднаго кандыдата, але гэта не абазначае, што й іншыя ня могуць кандыдаваць.

З рэспубліканскай партыі ўжо дакладна ведамыя дзьве кандыдатуры: сэнатара Тафта й губэрнатара Каліфорніі Варэна. Сэнатар Тафт мае вялікія магчымасьці быць выбраным: ён уважаецца за аднаго з найвыдатнейшых сяньня палітыкаў ЗША. На ягоную некарысьць прамаўляе аднак тая акалічнасьць, што ён ёсьць агульна ведамы, як ізаляцыяністы, які гэты свой ізаляцыянізм пацьвердзіў у нядаўна выдадзенай ім кніжцы «Амэрыканская замежная палітыка». У вапошні мамэнт ён стараецца адыйсьці ад палітыкі ізаляцыянізму, што аднак можа ўважацца толькі за тактычны перадвыбарны ход.

Вельмі паважнай кандыдатурай рэспубліканцаў можа быць генэрал Д. Айзэнгаўэр, які нядаўна асьветчыў, што ён згаджаецца кандыдаваць, але толькі ў тым выпадку, калі высуне ягоную кандыдатуру партыйная канвэнцыя. Ён таксама заявіў, што ў выбарнай акцыі сам непасрэднага ўдзелу браць ня будзе й не пакіне свайго становішча галоўнакамандуючага збройнымі сіламі Атлянтычнага пакту бяз выразнай згоды прэзыдэнта ЗША. Ген. Айзэнгаўэр, або Айк, як яго папулярна называюць у Амэрыцы, цешыцца вялікім даверам і любоўю масаў, як пераможнік у мінулай вайне. Ад рэспубліканцаў мае таксама кандыдаваць губэрнатар Г. Стасэн, а таксама лічацца з магчымасьцю кандыдаваньня генэрала Мэк Артура.

З усіх прагнозаў і прароцтваў аб магчымасьцях перамогі некаторых кандыдатаў, чым перапоўненая сяньня ўся амэрыканская прэса, на ўвагу заслугоўваюць дзьве канцэпцыі. Пайменна, у Амэрыцы агульна ўважаецца, што калі галоўнымі кандыдатамі ад абедзьвюх партыяў будуць Труман — Тафт, тады перамога Трумана бадай што запэўненая. Калі-ж аднак галоўнымі кандыдатамі будуць Труман — Айзэнгаўэр, у гэткім выпадку будзе вельмі праўдападобнай перамога Айзэнгаўэра.

Такія прыпушчэньні не зьяўляюцца пазбаўленымі вялікай праўдападобнасьці. У кажным выпадку трэба згадзіцца з тым, што перамога аднэй або другой партыі ў вялізарнай меры будзе залежыць ад асабістых якасьцяў кандыдатаў.

Калі ходзіць пра ўплывы рэспубліканскай партыі ў народзе, дык яны таксама не малыя. Гэтая партыя галоўна апіраецца на фармарах, сярэдніх прамыслоўцах і гандлярох, на пратэстанцкай царкве, на арганізацыях амэрыканскіх жанчын, а таксама мае яна вялікія ўплывы ў вайсковых колах.

(Заканчэньне на 2 балоне)

Ня можа быць «супраць» бяз «за»

Справа змабілізаваньня паняволеных бальшавізмам народаў на змаганьне супраць расейскага камунізму сталася сяньня войстра актуальнай. Гэтым пытаньнем пачалі ўжо займацца ня толькі паасобныя палітыкі й прыватныя палітычныя паважныя арганізацыі Захаду, але й дзяржаўныя ворганы. Найлепшым гэтага доказам зьяўляецца прынятый 10 кастрычніка м. г. амэрыканскім кангрэсам «Закон пра ўзаемную бясьпечнасьць», на моцы якога адводзіцца зь бюджэту ЗША 100 мільёнаў даляраў на фінансаваньне супрацьбальшавіцкіх рухаў паняволеных народаў па абодвых баках зялезнай заслоны. Доказам гэтага зьяўляюцца таксама намаганьні прыватных амэрыканскіх арганізацыяў ствараць з палітычных прадстаўніцтваў паняволеных народаў супольны фронт змаганьня супраць бальшавізму.

Усе гэтыя палітычныя дзейнікі Захаду, якія заклікаюць нас да змаганьня з бальшавізмам, кідаюць толькі лёзунгі нэгатыўныя — «супраць бальшавізму», не даючы аднак нічога або ў вельмі абмежаванай меры пазытыўнага — «за што?»

Праўда, гэты мамэнт пазытыўны праяўляецца таксама, але ў вельмі недастатковай меры. Нам гавораць, што перамога над Сталінскім рэжымам прынясе нашым народам вызваленьне ад бальшавіцкага зьдзеку, ад эканамічнай эксплёатацыі й калгаснага прыгону, ад тэрору МГБ і г. п. У галіне нацыянальна-палітычнай у сувязі зь няўдалымі спробамі змантаваньня СОНР-у было ў першы раз пастаўленае пытаньне, што нерасейскія народы пасьля зьнішчэньня бальшавізму на падставе народнага плебісцыту вырашаць самі свой будучы лёс, тады, калі ўсе гэтыя народы ўжо ў 1917—18 г. г. гэты свой лёс вырашылі. Пры гэтым нязвычайна вымоўным быў факт, што расейскія эміграцыйныя палітыкі, якія самі запрапанавалі нерасейскім народам такое вырашэньне іхнага будучага лёсу, у створаных бальшавіцкім тэрорам умовах вельмі карыснае для расейцаў, а крыўднае й несправядлівае для нерасейскіх народаў, апошнім часам самі ад гэтае прапановы адмовіліся. Гэтым яны далі ясна да зразуменьня, што аснаўным іхным палітычным «крэдо» зьяўляецца адзіная й непадзельная Расея.

Нас стараюцца ўгаварыць расейцы, а за імі й патрануючыя ім заходнія палітычныя дзейнікі, што першым і аснаўным нашым заданьнем павінна быць зьнішчэньне бальшавізму, пасьля чаго нашая нацыянальная праблема вырашыцца сама сабой так, як зажадае народ. А дзеля гэтага за высоўваньне сяньня нацыянальнай праблемы й бескампрамісовае нашае дамаганьне, каб яна была ўжо цяпер тэарэтычна разьвязанай і гэтае разьвязаньне афіцыяльна загарантаваным, нас абвінавачваюць у вузкім нацыяналізьме, аб які разьбіваюцц ўсе намаганьні стварэньня супольнага фронту змаганьня з бальшавізмам і паралёжуецца самае змаганьне. Але ніхто з аўтарытэтных дзейнікаў Захаду яшчэ не пацьвердзіў, што справа гэтага супольнага фронту якраз разьбіваецца аб імпэрыялістычныя пасяганьні расейцаў на сувэрэнныя правы нерасейскіх народаў.

З другога боку нас заклікаюць да змаганьня з бальшавізмам і за пазытыўныя мэты, але чужыя, якія для паняволеных народаў зьяўляюцца ў канчальным выніку мэтамі таксама нэгатыўнымі. Як асьветчыў сэнатар Тафт, за зялезнай заслонай павінен быць створаны сільны супрацьсавецкі рух, які паможа Захаду выйграць халодную вайну. Аўтар «Закону пра ўзаемную бясьпечнасьць» кангрэсмэн Чарльз Кэрстэн нядаўна на прэсавай канфэрэнцыі, на якой быў і прадстаўнік савецкага агенцтва ТАСС, падаў наступную мэту гэтага закону: «калі мы станоўча будзем дапамагаць людзям з камуністычных краінаў у справе вызваленьня, мы гэтым можам забясьпечыць сусьветны мір, кладучы канец загрозе вайны ў самым ейным зародку».

Такім чынам выйграньне Захадам халоднае вайны й забясьпечаньне ім сусьветнага міру коштам мора крыві па-

(Заканчэньне на 2 балоне)

Новы дзяржаўны сьцяг БССР

Да апошняга часу дзяржаўны сьцяг г. зв. Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі нічым ня розьніўся ад сьцягу СССР, гэтак і сьцягоў усіх іншых саюзных рэспублікаў: быў ён увесь чырвонага колеру. І толькі залатыя на ім літары — «БССР» паказвалі на тое, што гэта сьцяг беларускай саюзнай рэспублікі.

Але вось 25 сьнежаня 1951 г. паяўляецца «Указ Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР» аб зьмене беларускага дзяржаўнага сьцягу. Новы сьцяг — згодна таго-ж «Указу» — прадстаўляе сабою дзьве гарызантальна разьмешчаныя каляровыя паласы: верхняя чырвонага колеру, якая складае дзьве трэйціх шырыні, і ніжняя зялёнага колеру, якая складае адну трэйцюю шырыні сьцягу, з выбражэньнем на левым верхнім вугле чырвонае паласы залатых сярпа й молата й над імі чырвонай пяцікутнай зоркі ў залатым абрамаваньні. Ля дрэўца вэртыкальна разьмешчаны беларускі нацыянальны арнамэнт (ткацкі ўзор беларускага пояса) белага колеру на чырвоным полі, які складае адну дзевятую частку даўжыні сьцягу.

Прычыны, якія выклікалі патрэбу зьмены дзяржаўнага сьцягу, у «Указе Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР» не пададзеныя. Але іх можна дагадацца зь перадавіцы, прысьвечанай гэтай падзеі, менскай «Зьвязды» за 28 сьнежаня 1951 г. (у якой, да рэчы, надрукаваны ўспомнены «Указ» і зьмешчана рэпрадукцыя новага сьцягу) п. н. «У брацкай сям'і савецкіх народаў».

У гэтай перадавіцы, між іншым, чытаем:

«... Зацьверджаньне дзяржаўнага сьцягу зьяўляецца новым яркім праяўленьнем перамогі (у арыгінале парасейску — «таржаства» — Рэд.) ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі бальшавіцкай партыі, сьветачаньнем новых поспехаў у гаспадарскім, культурным і дзяржаўным разьвіцьці Савецкай Беларусі».

«Стагодзьдзямі беларускі народ вёў самадданае змаганьне за сацыяльнае й нацыянальнае вызваленьне, стагодзьдзямі марыў аб сваёй дзяржаўнасьці ...»

«... І з рук савецкай улады, бальшавіцкай партыі й яе правадыроў Леніна й Сталіна беларускі народ упяршыню ў сваім жыцьці (!? — Рэд.) атрымаў дзяржаўнасьць».

І далей:

«... За пасьляваенныя гады ў выніку ажыцьцяўленьня ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі яшчэ больш умацавалася беларуская савецкая сацыялістычная дзяржава. Нашая рэспубліка выйшла на міжнародную арэну ...»

Гэтых цытатаў аж надта хопіць, каб зразумець прычыны, чаму русыфікатарская Масква знайшла патрэбным зьмяніць дзяржаўны сьцяг БССР. Як сьветчаць высказваньні рэдакцыйнага артыкулу «Зьвязды» — афіцыяльнага воргану ЦК камуністычнай партыі Беларусі, ходзіць тут пра тое, каб такім спосабам заакцэнтаваць на вонкі, што БССР — гэта ўзапраўды незалежная беларуская дзяржава з поўнымі атрыбутамі суверэннасьці, якая мае навет собскі дзяржаўны сьцяг, зусім адменны ад дзяржаўнага сьцягу СССР і сьцягоў іншых саюзных рэспублікаў, сьцяг, на якім падчыркнуты й чыста нацыянальны ягоны характар у форме беларускага нацыянальнага арнамэнту. У цытаваным артыкуле «Зьвязды» сказана выразна, што суверэннасьць БССР, зразумела, «дзякуючы выдатнай дапамозе вялікага расейскага народу», усьцяж узмацняецца, дзякуючы чаму ў пасьляваенны пэрыяд Беларусь выйшла на міжнародную арэну (сяброўства ў ЗН).

Цяпер другое пытаньне: што прымусіла Крэмль яшчэ раз пусьціць туман у вочы, што быццам БССР зьяўляецца ўзапраўды незалежнай дзяржавай, што ейны суверэнітэт усьцяж павялічваецца, што «вялікі расейскі народ», а таксама бальшавіцкая партыя й асабіста тав. Сталін ня толькі не перашкаджаюць справе дзяржаўнага ўнезалежненьня беларускага народу, але аказваюць яму ў гэтым вялікую «братнюю» дапамогу?

І на гэтае пытаньне адказаць ня цяжка.

Заіснавалі дзьве важныя прычыны, якія прымусілі Маскву зрабіць гэты спрытны гэст: вонкавыя й нутраныя. Пакольні Беларусь і Украіна зьяўляюцца раўнапраўнымі сябрамі Задзіночаных Нацыяў, дык ня выгадна легітымавацца ім заграніцай тымі самымі сьцягамі, што й сам СССР (зьмена сьцягу Украінскай ССР была дакананая два гады таму назад). Трэба было тады паказаць на вонкі, што гэта ўзапраўды суверэнныя дзяржавы, поўнасьцю незалежныя ад Масквы, якія ўваходзяць у склад Савецкага Саюзу на прынцыпе дабравольнасьці.

Але калі-б толькі гэтыя вонкавыя прычыны выклікалі зьмену дзяржаўнага сьцягу БССР, тады гэтая зьмена адбылася-б у той час, што й зьмена сьцягу Украінскай ССР, г. зн. два гады таму назад. Не падлягае тады найменшаму сумліву, што найбольш заважылі тут прычыны нутраныя — нацыянальныя імкненьні беларускага народу, зь якімі Крэмль прымушаны сур'ёзна лічыцца.

Нашыя чытачы знаходзяць на балонах «Бацькаўшчыны» многа фактаў, узятых з савецкай прэсы, якія сьветчаць аб вялікай нацыянальнай апазыцыі беларускага народу да расейска-бальшавіцкага рэжыму й русыфікатарскай палітыкі камуністычнай партыі. Беларускі народ, ня глядзячы на сыстэматычнае й бязьлітаснае нішчэньне ўсяго беларускага нацыянальнага актыву, ня глядзячы на ўзмоцненую русыфікацыйную акцыю пасьля гэтае вайны, ня толькі ня выракся сваёй беларускасьці, але фанатычна яе трымаецца, стыхійна яе культывуе, дамагаецца для яе голасу, а разам з гэтым усякімі, даступнымі яму, спосабамі байкатуе й сабатуе афіцыяльны русыфікатарскі курс.

Калі пераглядзіць менскія штодзенныя газэты, дык амаль у кажным нумары знойдзем алярмуючыя артыкулы. У іх маскоўскія камуністы б'юць трывогу, што беларусы ня могуць дагэтуль уключыцца ў савецкую рэчаіснасьць, стацца поўнавартаснымі стваральнікамі камуністычнага грамадзтва, што яны яшчэ жывуць старымі ўяўленьнямі, думаюць традыцыйнымі катэгорыямі думаньня. Менская, а часта й маскоўская прэса сьцьвярджае з абурэньнем, што ў духовай творчасьці беларускага народу — у літаратуры, мастацве, музыцы, навуцы ўсьцяж праяўляюцца варожыя камунізму тэндэнцыі — «нацыянальныя ўхілы», «буржуазны нацыяналізм», «нацыянальная абмежаванасьць», абарона перад уплывамі расейскае культуры й гэтаму падобныя гэрэзьі. Каб іх выкараніць, Крэмль трымае на Беларусі цэлую армію камуністычных агітатараў. Як сьцьвярджае сакратар ЦК камуністычнай партыі Беларусі Н. Патолічаў («Правда» за 26. 12. 1951 г.), у БССР працуе звыш 180.000 агітатараў. Калі ўзяць пад увагу агульную колькасьць насельніцтва БССР, якая выносіць каля 10 мільёнаў, дык на кажных 50 чалавек, уключаючы сюды дзяцей, сяброў камуністычнае партыі, якім агітацыі ня трэба, і самых агітатараў, прыходзіцца адзін агітатар. Гэты факт мае сваю вялікую мымову.

І гэты нацыянальны супраціў у Савецкай Беларусі на столькі сільны, што ўжываныя бальшавікамі жахлівыя мэтады безагляднага тэрору не даюць пажаданых вынікаў. Відаць, Масква была змушаная пайсьці на некаторыя, хоць фармальныя ўступкі, каб успакоіць нацыянальны фэрмэнт.

На заканчэньне сама сабой напрашваецца адна заўвага: А што на ўсё гэта могуць сказаць усе тыя расейскія эміграцыйныя палітыкі, якія стараюцца пераканаць Захад, што беларускі нацыянальна-вызвольны рух зьяўляецца выдумкай кучкі сэпаратыстычна настроенай інтэлігенцыі, што ў Савецкім Саюзе нацыянальнае пытаньне ня існуе, што нерасейскія народы нічога болей ня хочаць, як зьнішчыць бальшавізм і жыць пад далейшай апекай свайго старэйшага брата — народу расейскага? Што яны могуць сказаць на ўсё гэта?

Ст. Крушыніч

Зь дзейнасьці БАНРады у Чыкаго

У Чыкага існуе адна з найстарэйшых беларускіх арганізацыяў — Беларуска-Амэрыканская Нацыянальная Рада, заснаваная ў лістападзе 1941 году нацыянальна сьведамымі беларусамі з нашай старэйшай эміграцыі. З прыездам у Амэрыку новай эміграцыі гэтая арганізацыя выдатна разраслася, папоўніўшыся новымі сябрамі. Цяпер БАНРада налічвае 72 дзейных сяброў. Пры ёй існуе Царкоўны Праваслаўны Камітэт і Гурток Моладзі. 13 студзеня 1952 году адбыўся гадавы сход гэтай арганізацыі, на якім была дадзеная і прадыскутаваная справаздача за 1951 год і выбраная новая ўправа.

У склад новай Управы БАНРады ўвайшлі: Янка Чарапух-Змагар — старшыня, Алесь Салавей — першы заступнік, Вацлаў Пануцэвіч — другі заступнік, Антон Бяленіс — сакратар, Аляксандар Якімовіч — скарбнік, Янка Ліманоўскі, Уладзімер Скарына і Уладзімер Багдановіч — сябры Управы. У Наглядную Раду выбраныя: Адвард Будзька, Мікола Дзямідаў і Іван Багдановіч.

Абымаючы становішча старшыні БАНРады ў Чыкага, сп. Чарапук-Змагар у гарачых і патрыятычных словах прадставіў прысутным сябром сваё нацыянальнае «крэдо», заяўляючы, што заўсёды будзе верным ідэалам БНР (Беларускай Народнай Рэспублікі) і прызнае легальнае кіраўніцтва на чужыне дый непахісна будзе трымаць у сваіх руках беларускі нацыянальны сьцяг, служачы беларускай вызвольнай справе. **В. П.**

Ня можа быць «супраць» бяз «за»

(Заканчэньне)

няволеных народаў абазначае ня што іншае, як замацаваньне на далейшую мэту таго палітычнага палажэньня, якое было дагэтуль, замацаваньне крывавага ярма на шыі гэтых народаў. Такая пастаноўка справы не прыбліжае жаданага мамэнту вызваленьня паняволеных бальшавізмам народаў, але яго аддаляе ў бесканечнасьць.

Мы не дамагаемся ад Захаду, каб ён зараз-жа пайшоў вайной на Савецкі Саюз і, распаліўшы новую сусьветную вайну, вызваліў нашыя народы. Нам ходзіць пра штосьці іншае: **каб Захад паставіў пытаньне ясна, без недасказваньняў і замоўчваньняў найбольш кардынальных для нас пытаньняў — ня толькі супраць чаго, але й за што павінны змагацца паняволеныя народы. Мы дамагаемся, каб гэтае «за што» адказвала найбольш прыродным і справядлівым імкненьням нашых народаў, каб яно было афіцыяльна вызнаным і загарантаваным на будучыню аўтарытэтнымі палітычнымі й дзяржаўнымі дзейнікамі Захаду.**

Вялікую памылку робіць дагэтуль Захад, што ня хоча зразумець аднаго бясспрэчнага факту: у той час, калі на расейскай этнаграфічнай тэрыторыі не вядзецца ніякага антыбальшавіцкага змаганьня й няма ніякага руху супраціву, калі расейскі народ у дачыненьні да Сталінскага рэжыму захоўваецца ў найлепшым выпадку пасыўна, на тэрыторыях нерасейскіх народаў гэтае змаганьне ня сьціхае. Супрацьбальшавіцкія фэрмэнты, якія ад часу да часу, пры адпаведнай каньюнктуры, выліваюцца ў збройныя паўстаньні, сярод нерасейскіх народаў адбываюцца бесьперапынна на працягу ўсяго пэрыяду існаваньня савецкае ўлады.

Мы прывыклі ўважаць, што ўся бальшавіцкая прэса так старанна хавае праўду аб настроях народных масаў, што, каб даведацца пра запраўднае палажэньне, яе трэба чытаць — «між радкоў». Але сяньня прэсы Савецкай Беларусі чытаць «між радкоў» ужо ня трэба: яна адкрыта б'е трывогу аб тым, што беларускі народ дагэтуль не пераўзгадаваўся ў камуністычным духу й ня ўключыўся ў працэс стварэньня камуністычнага грамадзтва. Яна абураецца, што сярод беларускага народу ніяк не ўдаецца выкараніць перажыткаў «нацыянал-фашызму», «буржуазнага нацыяналізму» й «нацыянальнай абмежаванасьці». Вось-жа гэтыя «буржуазны нацыяналізм» і ёсьць тым «за», за якое змагаецца супраць бальшавізму беларускі народ і ўсе нерасейскія народы СССР.

Дык ясна, што адзін толькі лёзунг «супраць» — супраць бальшавіцкае няволі бязь яснага й канкрэтнага спрэцызаваньня «за што» ня зможа падняць шырокіх народных масаў нерасейскіх народаў на змаганьне з камунізмам. Гэтыя народы ніколі ня згодзяцца праліваць сваей крыві толькі для таго, каб, зьнішчыўшы адно ярмо, хоць-бы й найбольш крывавае, узьдзець сабе на шыю ярмо другое ў форме захаваньня тэй самай турмы народаў толькі пад іншым шыльдам. Паняволеныя бальшавізмам народы вядуць бесьперапыннае змаганьне за зьнішчэньне ня толькі бальшавізму, але й усякае расейскае няволі. Яны гэтага змаганьня ня спыняць датуль, аж пакуль не дасягнуць сваёй аснаўной мэты — поўнага сацыяльнага, палітычнага й нацыянальнага вызваленьня й адбудаваньня сваіх незалежных дзяржаваў.

Вось гэта й павінны сабе ўсьведаміць усе тыя палітычныя дзейнікі Захаду, якія плянуюць выкарыстаць супрацьбальшавіцкія рухі дзеля зьнішчэньня Сталінскага рэжыму. Ужо найвышэйшы час зразумець і зрабіць правільны вывад з таго незапярэчнага факту, што ўсякая акцыя дзеля падняцьця паняволеных народаў на змаганьне з бальшавізмам да таго часу, пакуль гэтыя народы ня будуць мець пэўнасьці, што Захад ім гарантуе тое, за што яны змагаюцца, пасьпеху мець ня будзе.

Язэп Каранеўскі

Перад прэзыдэнцкімі выбарамі ў США

(Заканчэньне)

ЧАГО МОЖАМ СПАДЗЯВАЦЦА АД ПРЭЗЫДЭНЦКІХ ВЫБАРАЎ?

Дэмакратычная партыя ўвесь час выказвала прасавецкія сымпатыі й хацела-б таксама сяньня знайсьці нейкае пагадненьне з Сталінам, калі-б магло яно быць дасягнутае без нарушэньня аўтарытэту Амэрыкі. Вызнаньне савецкага ўраду й навязаньне дыпляматычных дачыненьняў з Масквой наступіла толькі ў 1932 г. пасьля прыходу да ўлады дэмакратаў у васобе прэзыдэнта Рузвэльта. У далейшым гэтая партыя мае на сваім сумленьні Тэгеран, Ялту й Патсдам, а так-жа й тое, што піхнула Кітай у арбіту камуністычных уплываў.

Дэмакратычная партыя стаіць на пазыцыях захаваньня цэласьці Расеі, будучы праціўнай ейнага будучага разьдзелу на нацыянальныя дзяржавы паняволеных народаў. Праўда, і рэспубліканская партыя афіцыяльна ня высказалася за дзяржаўную незалежнасьць народаў, паняволеных маскоўскім бальшавізмам. На замежнай палітыцы абедзьвюх партыяў мсьціцца ашчэ традыцыйная канцэпцыя вялікай і сільнай Расеі. Аднак тыя амэрыканскія палітыкі, якія асьмеліліся парваць з традыцыйным шаблёнам і высказаліся за распадзел Расеі, выходзяць з рэспубліканскай партыі, а адзін з магчымых ейных кандыдатаў на прэзыдэнта — сэнатар Г. Стасэн зьяўляецца вялікім піянэрам новае палітычнае канцэпцыі — прызнаньня дзяржаўнай незалежнасьці паняволеным народам, у тым ліку й беларусам.

Апрача гэтага рэспубліканцы зьяўляюцца прыхільнікамі палітыкі сільнай рукі як у дачыненьні да Савецкага Саюзу, гэтак і да ягоных пятых калёнаў у цэлым сьвеце. Таму зьяўляецца амаль пэўным, што яны не пайшлі-б ні на якія ўступкі на карысьць Саветаў і выказалі-б больш станоўчасьці ў змаганьні з бальшавіцкай дыверсыяй на Захадзе.

У сувязі з усім гэтым ёсьць падставы спадзявацца, што прыход да ўлады рэспубліканцаў мог-бы запачаткаваць новы курс у сусьветнай палітыцы, новую эру ў міжнародных дачыненьнях, у якой мы ня мелі-б нічога страціць, а выйграць пры адпаведнай каньюнктуры маглі-б шмат.

Алесь Крыга

ЯКУБ КОЛАС

НОВАЯ ЗЯМЛЯ

ПАЭМА

(5)

VII

ДЗЯДЗЬКА — КУХАР

Наш дзядзька, мілы наш Антоні,
Ў дзяцічым часта быў палоне;
Вось так гуртом яго абсядуць
І час работы яго крадуць;
Насі «катла», кажы ім казкі,
Ідзі на поплаў зь імі ў краскі,
Давай адказы на пытаньні,
Тлумач ты ім усё дазваньня:
Адкуль, з чаго дзе што бярэцца,
Вось гэта, тое як завецца
І чаму так, чаму ня гэтак?
Прыхілен дзядзька быў да дзетак.
Ён быў настаўнікам, судзьдзёю,
Калі, бывала, між сабою
Паспораць дзеткі ці паб'юцца,
Дык да каго тады зьвярнуцца,
Як не да дзядзькі, да Антося?
Ох, слаўна зь дзядзькам ім жылося!
Яшчэ замецце, што з малымі
Ён размаўляў, як із старымі,
І зь імі радзіўся, спрачаўся —
Як роўны з роўнымі трымаўся!
Калі-ж хто, часам, зь ім ня зладзіць,
То дзядзька толькі вус пагладзіць,
Але ня скажа ён нічога,
Бо ведаў, чым даняць малога, —
Гаворыць з тым, зь кім дзядзька ў згодзе:
— Калі такі ён, ну, то годзе! —
І дзядзька змоўкне, пачакае,
Кісет дастане і закурыць
І вочы чутачку прыжмурыць,
Як-бы і ў памяці ня мае,
Таго, што з хлопцам пасварыўся.
— А як авёс наш урадзіўся?
Схадзіць-бы ў Ліпава пабачыць!
Ўжо знаюць дзеці, што то значыць
Гаворка дзядзькава такая,
Куды ён вуды закідае:
У Ліпава пайсьці зь ім! Божа!
І хто ўстаяць прад гэтым зможа?
Ды гэта-ж сьвята ягамосьці!
Набок тут норавы і злосьці!
І мяккім робіцца паганы —
Хоць ты яго кладзі да раны.
Адно вазьмі яго з сабою,
Усюды пойдзе за табою,
І ўсё забудзе, ўсё даруе,
На дзядзьку больш не засярдуе.
А чым-жа Ліпава так міла?
Чым так дзяцей яно маніла?
І што за Ліпава такое?
А гэта — поле маладое
Сярод лясоў, як скінуць вокам;
На тым абшары, на шырокім
Раскошна нівы красавалі.
А ў іх мільёны красак зьзялі,
Як-бы на небе тыя зоркі.
Лужкі, дарожкі і пагоркі
І купкі хвоек маладыя,
Дзе матылёчкі залатыя
На сонцы крыльцамі блішчалі,
Жучкі і конікі трашчалі
І ў стройны звон свой зык зьлівалі.
Былі там пасекі. Штогоду
Тут сотні бліжшага народу
Дзялянкі лесу карчавалі
І на трацях іх засявалі —
Капу да скарбу, дзьве да дому . . .
Ну, як тут выгаднага малому,
Таму, хто зь дзядзькам пасварыўся?
Як бачыш зь дзядзькам ён гадзіўся.
А пойдзеш ў Ліпава лясамі,
Напэўна ўстрэнешся з ласямі
І зайца ўгледзіш, і вавёрку,
І норы воўчыя на ўзгорку
Сярод трушчоб між ельнякамі,
І «чортаў камень», што вякамі
Над азяркам ляжыць, як хата . . .
Ну, ўсякіх дзіў там ёсьць багата!
А дзядзька ўсё табе пакажа.
Цікавасьць ўсю тваю разьвяжа.
А найважнейшая тут мэта —
Зьвярнуць з дарогі і да цёткі
Зайсьці на час які кароткі —
Тарэсай звалась цётка гэта.
Яна так ветла сустракала
І надта-ж добра частавала:
Сьпячэ «цалкоў» на скавародцы,
І так, бывала, наясіся,
Што хоць на пупіку круціся;
Усіх цягнула ў госьці к цётцы:
Так узмацуе на дарогу —
Было што есьці, дзякуй Богу!
О, дзядзька спосабаў меў многа
Даняць працаўніка малога!
Пайсьці ў грыбы ці ў тую-ж рыбу,
Або паехаць у сялібу
Ці ў млын малоць на хлеб збажынку —
Ўсё гэта квапіла хлапчынку,
Цягнула крэпенька, бывала,
І, як рукою, злосьць зьнімала.
І дзядзька майстра быў на штукі,
І быў механік на ўсе рукі:
І дудку скруціць вам, і стрэлку,
І нарысуе, нават, елку, —
Такую выштукуе цацку,
А ў Сьвержань пойдзе — купіць пляцку.
Дык і ня дзіва, што любілі,
Што на руках яго насілі.
А жывучы каля зямлянкі,
Паміж лясоў, сярод палянкі,
Яшчэ крапчэй яны здружыліся,
Адзін к другім цясьней хілілісь.
— А ну, давай, брат, запрабуем,
Хоць на цікавасьць пакаштуем,
Які тут сок на новым месьце?
Мо' з хлебам можна яго есьці?
— А дзядзечка! мой залацэнькі!
Пастаў нам соку, дарагенькі!
— Вазьмі, вазьмі мяне з сабою! —
Тут каля дзядзькі чарадою,
Як чэрві дзеці мятусяцца.
А дзядзька моўчкі стаў зьбірацца:
Дастаў сякерку і сьвярдзёлак,
Пад паху сунуў ён аполак
На латакі і на падстаўкі
Ды выняў два гаршкі з пад лаўкі.
— Ну, хто са мною йдзе? — пытае.
— Я!
— Я!
— І я — крычыць малая
Ў канцы дзяўчынка, Міхаліна.
— Куды табе? ото скачыха!
На печ залезь і сядзі ціха! —
Напалі хлопцы на дзяўчынку;
А тая ў сьлёзы, ў плач, як бачыш.
— Ну, сьціхні, ша! Чаго ты плачаш? —
Антось пляменьніцу ўцяшае
І нос крысом ёй абціpae.
— Няхай ідзе! А хлопцам брыдка

Сьвятло й цені «дыскусыяў» у нацыянальным пытаньні у „Новым Рускім Слове“

(АД СОБСКАГА КАРЭСПАНДЭНТА ЗЬ НЬЮ-ЁРКУ)

Апошняя чверць мінулага 1951 году ў эміграцыйнай прэсе ЗША, асабліва расейскай і ўкраінскай, прайшла пад знакам зацятай дыскусыі на «нацыянальныя тэмы». З прычынаў зусім зразумелых, нас беларусаў найбольш цікавіць уяўленьне і разуменьне гэтае складанае праблемы расейскімі эміграцыйнымі коламі.

Асноўныя, найбольш цікавыя мамэнты з гэтых паглядаў, выказаныя ў гэтак званай «дыскусыі», па магчымасьці падаваліся намі з большага ў газэце «Беларус», але таму што «Беларус» выходзіць даволі рэдка, а нашае грамадзянства мусіць быць як мага шырэй паінфармаванае аб сутнасьці занятай пазыцыі нашых суседзяў у дачыненьні да нацыянальнага пытаньня, асабліва тут у Амэрыцы, то не пашкодзіць яшчэ крыхту затрымацца на гэтым пытаньні й на балонах «Бацькаўшчыны», тым больш, што ня ўсе маюць магчымасьць чытаць расейскую эміграцыйную прэсу ЗША.

Пальму пяршынства ў разглядзе ўспомненай праблемы здабыла Нью-Ёркская расейская газэта «Новое Русское Слово», якая манілася падыйсьці да справы быццам-бы аб'ектыўна, бесстаронна і, як цяпер вельмі модна выражацца, «дэмакратычна», бо давала нібы «магчымасьць выказваць свабодна свае пагляды ўсім зацікаўленым, хоць можа зь імі рэдакцыя й не пагаджалася» (гэтак акрэсьліў «дэмакратызм« рэдакцыі, як ён кажа, адзін із дапішчыкаў «НРС» з наступнай сэнтэнцыяй: «цяпер відаць, што **ўсе карты «сэпаратыстых» біты, бо ніводзін зь іх у дыскусыі не пасьмеў выступіць супраць моцных фактаў,** разбіваць іх ня было чым» — (падкрэсьленьне нашае — А. С.).

Калі прыняць гэта за істотны факт і лічыць бязупынныя нападкі расейцаў у сваіх артыкулах у «НРС» на вызвольныя імкненьні паняволеных нерасейскіх народаў, асабліва ўкраінцаў, хоць даставалася й іншым, за рэчовую дыскусыю, то запраўды яна, гэтая «дыскусыя», дзеля г. зв. «сэпаратыстых» і чуць не фашыстых (і гэткія зусім нядвузначныя алюзыі дапушчаліся ў «дыскусыі»), як нас усіх нерасейцаў хрысьцяць «россияне», закончылася ў 1951 г. вельмі сумна. «Сэпаратыстым», бачыце «крыць не чем», яны маўчаць і «агрызаюцца» толькі ў сваіх газэтах, якіх «россияне» ня чытаюць!

Як-жа аднак магла зьявіцца на балонах «НРС» запраўдная думка г. зв. «сэпаратыстага», калі цэлы шэраг зусім рэчовых і ў стрыманым тоне артыкулаў шмат каго із ведамых беларускіх журналістых, у тым ліку й аўтара гэтых радкоў, вандравалі, замест у газэту, у «дэмакратычны» кош «бесстароньняй» рэдакцыі, распачаўшай дыскусыю?

Гэткі-ж самы, пэўне, лёс сустрэў і працы іншых «сэпаратыстых», як украінцаў, казакаў і г. д. Затое, каб выглядала ўсёж-такі «аб'ёктыўна», вельмі ахвоча зьмяшчаліся розныя «лісты» ў рэдакцыю ««украінцаў не-галічан», а навет і «урожэнцев» Галіччыны, але ў дусе «единонеделимства»; было праўда колькі лістоў і ад абураных грубой дэмагогіяй звычайных украінскіх патрыётаў, пісаных не фаховымі журналістымі або гісторыкамі і зьмяшчаныя якраз дзеля таго, каб пазьней высьмейваць за «няведаньне» гісторыі «уважаемых авторов»!

Мала гэтага, на хаду быў спрэпараваны г. зв. «Тымчасовы Выканаўчы Камітэт Украінцаў-Фэдэралістых» з адрасам месца знаходжаньня тым самым, што й рэдакцыя «НРС» (!), які ад часу да часу ў адмысловай рамцы падае ў «НРС» г. зв. «Стороннее сообщение», навет на «малоросийсском наречии» з выхваленьнем «российского народа» й абліваньнем гразьзю ўкраінскіх патрыётаў, але затое з нахабствам «сьцьвярджае», што «Запевняемо, що **ніякого національного поневоленьня з боку російского народу ні ми українці ні інші народи СССР не зазнали» (!)** — (падкрэсьленьне нашае — А. С.).

Але аніводнага паважнага артыкулу з боку нерасейскіх палітыкаў, журналістых, гісторыкаў ня было зьмешчана. Нам могуць запярэчыць, бо меў шырокае поле дзейнасьці ведамы на амэрыканскім грунце дэмагог у прэсе — «малоросс» А. Дікій, але аб ім пазьней.

Дзеля захаваньня аднак запраўды аб'ектыўнасьці, неабходна адцеміць, што, хоць і выказваліся пераважна расейцы або людзі расейскае арыентацыі, было выказана ўсёж-такі колькі даволі рэчовых паглядаў (бо ня ўсе-ж, урэшце, асьлепленыя шавіністычным чадам і маюць мазгі навыварат). Прыкладам, ведамая расейская дзеячка на эміграцыі, сп-ня Е. Кускова ў тым-жа «НРС» ад 18. XI. 51 г. кажа: **«Расея выявіла сьвету страшны воблік бальшавізму, задушыўшы собскімі рукамі слабыя парасткі дэмакрацыі. Гэта ня ёсьць** «прыроднасьць» ня ёсьць **вечная якасьць расейскага чалавека, але прадукт ягонага гістарычнага разьвіцьця, ягонае глыбокае някультурнасьці...** (падкрэсьленьне нашае — А. С.). Расейцы пад эгідай таталітарызму — гэта бальшавікі зьлева, расейцы ў свабодных краінах — бальшавікі справа. Пакажэце нам, дзе-ж вашыя дэмакраты? І наагул ці здольныя расейцы навет у сваіх маленькіх арганізацыях да дэмакратычных паводзінаў? Усюды пануе няпрымірымасьць»...

Вось гэтая менавіта, навет нутраная «няпрымірымасьць» ёсьць аднэй із шматлікіх прычынаў таго, што расейская палітычная эміграцыя ня толькі ня можа й ня хоча зразумець законных і справядлівых імкненьняў паняволеных Расеяй і бальшавізмам народаў, але й ня здолела за ўвесь час стварыць «ні дома, ні ў людзях», як кажуць, і собскай паважнай арганізацыі, зь якой можна было-бы паважна лічыцца й гаварыць.

Аднак, ня гледзячы на аднабаковасьць разгляданай тут дыскусыі, неабходна зацеміць, што навет сам факт распачацьця яе ў расейскай прэсе ёсьць зьявішчам абсалютна дадатнім, бо ён, так ці інакш змушае, навет самых зацятых «адзінанедзялімцаў» усьведаміць сабе, што жыцьцёвых патрэбаў вякамі асыміляваных і русыфікаваных, але незасыміляваных народаў, абыйсьці моўчкі нельга, што нейкае акрэсьленае і пазытыўнае становішча раней ці пазьней тут заняць трэба. Ужо адно толькі голае сьцьверджаньне самога гэтага факту выклікае думку на пошукі шляху выхаду з утворанага штучна тупіка самімі расейцамі.

Што пэўныя спробы шуканьня гэтага выхаду ўжо й цяпер зазначаюцца, сьветчаць колькі артыкулаў у «НРС» ужо ў гэтым 1952 годзе. У вадным зь іх «Аб самаазначэньні нацыянальнасьцяў» («НРС» ад 4. 1. 52) аўтар А. Гуд-ий раіць праблему ўзаемадачыненьняў паміж нацыянальнасьцямі на абшарах СССР пасьля разьбіцьця бальшавізму, з прычыны ейнай складанасьці, разгледзіць шырэй у прэсе.

Ён лічыць, што паасобныя мільённыя народы із собскай тэрыторыяй, гісторыяй і звычаямі, сілком уціснутыя ў межы былой расейскай імпэрыі, называць нацыянальнымі меншасьцямі няправільна. «Да гэтак званых не падрасейскіх народаў назоў «нацмяншыня» не падыйходзіць, ён ёсьць навет паніжаючым», кажа аўтар, а крыху далей, разьбіваючы довады некаторых аб «дапамозе» ў культурным і эканамічным разьвіцьці гэтых народаў, сьцьвярджае:

«Дбаласьць аб далучаных да Расеі краёў і народнасьцяў заключалася ў Валуеўскіх «не было, нет и не будет!», у актыўнай іх русыфікацыі».

У мінулагодніх выступленьнях «НРС» вельмі часта даводзілася чуць тэзу, што толькі «Ўсерасейскі Устаноўчы Сход» (Сабраньне) можа **дараваць** права на аддзяленьне тым мяншыням, патрабаваньні якіх будуць прызнаныя справядлівымі. Адзін-жа з выступаючых — Тімашов лічыў, што навет і гэта можа быць зроблена толькі пасьля высьвятленьня запраўднай волі мяншыняў і пасьля пэўнага часу сумеснага існаваньня ў умовах супакою й свабоды. Апрача гэтага прыхільнікі адзінай і непадзельнай Расеі паказвалі на дзяржаўную пабудову ЗША, як на ўзор дзеля ўсіх нас.

І тое й другое А. Гуд-ий разьбівае наступнымі довадамі: «Калі з паглядамі сп. Тімашова згодныя кіруючыя расейскія арганізацыі, то значыць «нацмяншыням» (падсавецкім народам), што складаюць 50% насельніцтва СССР, застанецца толькі выкарыстаць практыку ЗША і вызваляцца з пад «апекі» із зброяй у руках», адносна-ж падсоўванага ўзору ЗША, то: «Злучаныя Штаты запраўды маюць шматнацыянальнае насельніцтва, але-ж тут выхадцы із розных краёў, перамешаны ў кажным населеным пункце, навет дома. Пры гэтым людзі, што дабраахвотна пакінулі радзіму й выехалі ў ЗША, каб распачаць там новае жыцьцё.

А ў нас кажная «нацмяншыня» мае сваю этнаграфічную тэрыторыю, на якой гэраічна бароніцца ад прымусовых асыміляцыйных экспэрымэнтаў заваёўніка, што запоўніў нашыя гарады (у асноўным) сваімі агентамі, якія паслушна й «недалікатна» ажыцьцяўляюць палітыку й мерапрыемствы гаспадара. А вы хочаце, каб гэткія «гаспадары» ў часе плебісцыту вырашалі сваімі галасамі гістарычны лёс народаў. Што-ж, і гэта «дэмакрацыя»!

Другі-ж аўтар — І. Гольдман, у сваім артыкуле «З пункту гледжаньня нацыяналаў» («НРС» ад 11. 1. 52) гэты славуты канёк «узору ЗША» разьбівае гэтак:

«Расея — шматнацыянальная краіна; кажная нацыянальнасьць імкнецца да самастойнасьці; змаганьне за адзінства Расеі ёсьць змаганьнем супраць свабоды незалежнасьці нацыянальнасьцяў, змаганьне за адмову нацыянальнасьцяў ад палітычнай самабытнасьці.

ЗША — нацыянальна маналітная краіна, ня гледзячы на шматлікасьць моваў і рознае паходжаньне. Кажны прыбываючы дабравольна й свабодна дае абяцаньне ўмацоўваць нацыю, якую ўжо эмігранты стварылі, амэрыканскую нацыю, незалежна ад свайго паходжаньня... Грамадзянская вайна ў ЗША, выкліканая жаданьнем даць свабоду рабом, была змаганьнем супраць расколу адзінай нацыі й за красаваньне свабоды, а не за прымусовы ахоп адным абцугом шматлікіх нацыяў».

Далей І. Гольдман папярэджвае некаторых загаляпаваўшыхся адзінанедзялімцаў, што ўжыцьцё сілы на здушэньне вызвольных нацыянальных рухаў у Расеі ня будзе карыстацца грамадзкай сымпатыяй у сьвеце і хто ведае, ці будзе мець пасьпяховы вынік.

Калі навет і прыпусьціць, разважае ён, што адзінства расейскай дзяржавы будзе захавана, то ці надоўга? Шматнацыянальныя дзяржавы арганічна захоўваюць у сабе фэрмэнт раскладу. Гэтая тэма падмацоўваецца Гольдманам гістарычнымі прыкладамі распаду турэцкай імпэрыі, Аўстра-Вугоршчыны, а сяньня працэсам дэзынтэграцыі Вялікабрытаніі, Галяндыі і некантынэнтальнай Францыі. **«Вызваленьне або разьняволеньне нацыянальнасьцяў сяньня на парадку дзенным сьвету.** Аднаўленьне іхнай незалежнасьці, зварот ім сьведамасьці поўнай раўнавартасьці з усімі іншымі народамі, ёсьць передумовай дзеля інтэграцыі іх у вагульную міжнародную сям'ю, дзеля перабудовы ўсяго сьвету, над чым гэтак б'ецца дэмакрацыя ўсяго сьвету. Ці павінна будучая Расея затрымаць гэты працэс?

Ці хоча будучая Расея абвесьціць сваю салідарнасьць зь іншымі культурнымі народамі ці толькі зьявіцца ў новым абліччы спадкаемніцы бальшавіцкіх уяўленьняў аб расейскай дзяржаўнасьці?» — зьвяртаецца да гора — расейскіх палітыкаў аўтар, які хоча верыць у справядлівасьць сьвету, у лепшыя якасьці й здаровыя пагляды расейскага народу і таму спадзяецца, што «магчыма расейскі народ, пасьля вызваленьня ад бальшавізму, зможа выявіць усе лепшыя якасьці свае душы й вытравіць усе сьляды ідэалёгіі і славутага «Саюзу Рускага Народу» і бальшавіцкага дэспатызму. Але калі меркаваць паводля настрояў расейскай эміграцыі, да гэтага яшчэ далёка».

Што-ж прапануюць абодвы аўтары? Вельмі мала, але без чаго ніякія высокапарныя гутаркі аб «адзінстве змаганьня супраць супольнага ворага» ня маюць сэнсу.

«Пахаваць настырлівы міт «адзінанедзялімства» і шчыра ўключыцца ў блёк падсавецкіх народаў, які тады хутчэй стане рэальнай сілай у змаганьні з бальшавізмам, бо калі расейцы хочуць быць карыснымі ў змаганьні за вызваленьне сваей радзімы ад бальшавізму, то яны павінны ўрэшце ўсьведаміць, што ўсе падсавецкія народы даўно самавызначыліся й ікнуцца да самастойнасьці. ЗША ня зьбіраюцца сілком заганяць іх у «адзінанедзялімую», бо гэта азначае жарты з агнём і пярэчыць духу амэрыканскай дэмакратыі» (А. Гуд-ий).

«Магчыма, што пры будове будучай Расеі й будуць цяжкасьці, але гэтыя цяжкасьці лёгка перамагчы, калі паймо «Вялікай» будзе расшыфравана ў сэнсе велічы духа, думкі, культуры, а ня сілы, насільства, матарыяльных перавагаў» (І. Гольдман).

Патрабаваньні, як бачыце, ніякія, але вельмі зьмястоўныя, людзкія: лічыцца із сваімі партнэрамі, як роўны з роўнымі.

І як-жа дзіка й нахабна на фоне гэтых запраўды людзкіх, культурных па сваёй форме выступленьняў, амаль што ў пяршыню гэтакіх неяк трапіўшых на бачыны «НРС», выглядае слоўная эквілібрыстыка Андрэя Дікого ў ягонай «Дэматратыі й вялікадзяржаўнасьці», што зьявілася ў нумары «НРС» ад 2. 1. 1952 г.

Перадусім ён дэмагагічна разводзіцца аб тым, што «багатая расейская мова мае шмат розных словаў», а сярод гэтых словаў яму здаецца ёсьць такія, якіх у іншых няма, а менавіта — словы «пужальныя». Да іх ён залічае «рэакцыянер», «контррэвалюцыянер», якімі пужалі калісь, а цяпер «вялікадзяржаўнасьць».

І вось А. Дікій прапануе не баяцца «запужваньня» словам «вялікадзяржаўнасьць», бо яно, паводля яго, не такое ўжо страшнае, а ў праціўным выпадку: «можа атрымацца тое, што атрымалася ў 1917 г. пад гіпнозам страху ад слова «контррэвалюцыя». **Тады ўсю Расею захапіла ВКП(б), а цяпер навісла пагроза ня менш страшная — захопу яе праз АБН» (!?)** — (падкрэсьленьне нашае — А. С.).

А. Дікій чалавек вельмі адважны, ён не баіцца гэтых «пужальных» словаў, а толькі АБН, які хоча «захапіць усю Расею», а таму «павінна быць пастаўленая мяжа, мякка выражаючыся, **«даўгацярпеньню» расейскай дэмакрацыі»** (падкрэсьленьне наша — А. С.).

А. Дікій заўсёды выражаецца вельмі «мякка»», ён ня кажа часта, як іншыя — «сэпаратыстыя», а «всякие Бандэры»,

(Заканчэньне на 4 балоне)

Так нападаць на дзеўку швыдка, —
Гаворыць дзядзька, бровы хмурыць,
І бальшуноў ён зьлёгка журыць.
Тады і хлопцы тон мяняюць;
Ідуць у лес, крычаць, гукаюць,
Як вучні, вырваўшыся з школы,
І ўсе здаволены й вясёлы —
А дзядзька ўперадзе тралюе
І галаву ўгару ўскідае,
Бярозу добрую шукае
З салодкім сокам, бараву,
Дзе-б бобам кропелькі сачыліся.
Знайшлі бярэзіну, спыніліся.
Залысіў дзядзька дрэва зьлёгка
(Сякерка востра, кара крохка),
Зрабіў заруб, латак прыправіў,
А пад латак гаршчок паставіў.
І соку кропелькі, як сьлёзы,
Як град, пасыпаліся зь бярозы,
Аж шкода нейк было дзярвякі:
Здаваліся ранай тыя знакі;
Адкуль паліўся сок халодны
І пакідаў камель свойродны.

Я помню дзень той. Вечарэла,
Зайшло ўжо сонейка, цямнела.
Агеньчык дзеці раскладалі,
Паленцы, трэсачкі зьбіралі,
І дзядзька, тут-жа, распрануўшысь,
Сядзеў на кукішках, сагнуўшысь.
Прад ім стаяў гаршчок і міска
І кошык з бульбай; тут-жа бліска
Відзён і збан быў паліваны,
Да палавіны ў дол ўкапаны,
Кружочкам шчыльненька накрыты.
— Алеська! скокні, брат, вазьмі ты
У хатцы тарачку на печы!
Ну, варушыся-ж ты, старэчы! —
Наўкол пляменьнікі сядзелі,
На дзядзьку пільна ўсе глядзелі,
Як ён, рукавы закасаўшы,
Па тарцы шоргаў, шапку зьняўшы.
І кажны лёгка дагадаўся,
Што тут сакрэт якісь хаваўся,
Памеркаваўшы, як цікава
Была для хлопцаў гэта справа
І як іх дзядзька завіхаўся.
А хто-б яшчэ мог болей цяміць,
Таму-б адразу прыйшло ў памяць,
Што дзядзька бульбу драў на клёцкі,
Каб згатаваць не паханоцку,
Бо што жанкі? раз што панята,
Ноль — слова нашага ім брата;
Як іх на розум тут ня ставіць,
Яны-ж сваё ўсё права правяць
І робяць так, як і рабілі,
Калі пяшком пад стол хадзілі.
Але вось ён пакажа носа,
Стварэньне вы доўгавалоса,
Калі ён тут пагаспадарыць
І сам ды з сокам клёцкі зварыць!
Вось будзе штука вам, дык штука!
На тое-ж спроба і навука.
А сок быў сьвежы, такі хвацкі,
Такі салодкі, забіяцкі!
Ён быў галоўнаю віною
Таго, што познаю парою
Сядзелі дзеці чарадою
І зь дзядзькі вочак ня спушчалі
І стравы важнае чакалі.
— Эх, — цмокнуў дзядзька: —
наямося? —
Зірнулі хлопцы на Антося
І сьліну ўсе яны глынулі,
Паветра носам зацягнулі.
— Ну, што-ж вы рукі паскладалі?
Ў вагонь-бы трэскі пакідалі.
А то патухне зараз! Жыва! —
Глядзелі хлопцы, як на дзіва.
Як дзядзька, цеста замяшаўшы,
Качаў галушкі, міску ўзяўшы.
А чыгунок, бы пан пузаты,
Кіпіць, пыхціць, шуміць заўзята,
Бо не з вадою ён, а з сокам
Ідзе тут справа ненарокам;
Дзяржыся, браце! І ледзь толькі
Ўзьнялося бульбатачак колькі
Дык дзядзька зараз стаў пакрышку
Ў чыгунчык клёцкі кідаць з лыжкі;
Укіне лыжку, памяшае
Ды зноў другую набірае.
А хлопцы нават паўставалі,
Ў чыгунчык вочы паўстаўлялі,
Глядзяць, ня міргнуць яны вокам:
Эх, мусіць смачны клёцкі з сокам!
— Ну, дзядзька, можа і гатовы? —
Ня сьцерпіў Костусь, мовіў слова.
— Які ты, хлопча, няцярпячка! —
Гаворыць дзядзька на хлапчынку:
Няхай паварацца часінку,
Каб сокам добра праняліся,
Тады, брат, — эх! адно дзяржыся! —
І дзядзька цмокнуў выразьліва,
І хлопцы зноў ждуць цярпліва;
А дзядзька, стоячы, паволі
Памешваў клёцкі. — Ну, даволі! —
Сказаў Антось, і ўсе ўздыхнулі,
Як-бы гару з плячэй сапхнулі
І бліжай к дзядзьку падступіліся.
— Глядзі, мо' ўжо перапарыліся, —
Алесь зазначыў палахліва.
— Ну, —Костусь кажа: — ото дзіва!
Ня бойся: дзядзька лепей знае...
Глядзі, брат, клёцка вунь якая!
А брат ты мой, як булавешка,
Як скуля тая, што ў Дзямешкі! —
І ха-ха-ха! зарагаталі.
— А каб вы, падлы, не даждалі! —
Гаворыць дзядзька, сам сьмяецца,
Аж лыжка з клёцкамі трасецца:
— Ну, языкі параспускалі!
Ня дам вам клёцак і панюхаць! —
І стаў на клёцку дзядзька дзьмухаць,
Пакаштаваць каб было можна,
І ў рот паднесьць асьцярожна.
Замерлі хлопцы, ані зыку:
Мінута важна і вяліка;
Глядзяць на дзядзьку і чакаюць,
І дзядзьку поглядам пытаюць:
«Ну, як? ці смачны? ці салодкі?»
У зубы клёцку, бы ляшчоткі,
Заціснуў дзядзька і губамі
Варушыць борзда, як, часамі,
Трусок ці зайчык над капустай,
Каб лепш дазнацца смаку-густу.
Пацмакаў дзядзька і ўсьміхнуўся,
Зірнуў на хлопцаў, адвярнуўся
І тут, нічога не сказаўшы,
Як плюне дзядзька, пажаваўшы!
Трах у чыгунчык ён нагою!
І так абцёрся ён рукою,
Што губы й нос чырвоны сталі,
І нават вушы затрашчалі.
А хлопцы проста зьбіліся з тропу
І ў нейкім страсе і ў захопу
На дзядзьку — кухара глядзелі,
Як-бы яны аслупянелі.
Быў сьмешны дзядзька тэй часінай
З пустою лыжкаю, з тычынай,
Якою трэскі ён варочаў.
А тут Алесь як зарагоча!
За ім адзін, другі паехаў.
Такіх было тут жартаў, сьмехаў,
Што ўсіх трасло і калаціла
І дзядзьку сьмехам захапіла.
— Ну, дзядзька, як на смак, прызнайся?
— Паскудзтва, брат, і ня пытайся!

(Далей будзе)

Імпэрыялістычныя пасяганьні палякаў

(Заканчэньне)

тады ламаць стану фактычнага й задаваць гвалт прыродным імкненьням няпольскага насельніцтва, падцягваючы іх пад страціўшыя ўжо сваю фактычную вартасьць параграфы міжнароднага права. Зусім наадварот, параграфы міжнароднага права звычайна зьмяняюцца, мадэрнізуюцца й прыстасоўваюцца да што раз новых патрэбаў і вымаганьняў жыцьця. Не міжнароднае права стварае міждзяржаўныя і міжнародныя дачыненьні ў сьвеце, але жыцьцё стварае міжнародныя законы, якія толькі на некаторы час, пакуль не заіснуе патрэба новых зьменаў, рэгулююць дакананую ўжо структуру міжнародных дачыненьняў. Тое, што паваенныя тэрытарыяльныя зьмены не зьяўляюцца яшчэ замацаваныя мірным трактатам, прамаўляе на карысьць Польшчы, як і ў такой-жа самай меры супраць яе: бо дзе-ж гарантыя, што гэты трактат ня вызнае заіснаваўшых пасьля вайны тэрытарыяльных зьменаў?

Але калі-б сэнс міжнароднага права інтэрпрэтаваць у такі спосаб, як гэта робіць сп. Строньскі, дык і так ягоныя аргумэнты зьяўляюцца моцна тэндэнцыйнымі й аднабакова, толькі на собскую карысьць, аб'ясьнянымі.

Гэтак у сваім аргумэньце першым аўтар даказвае бяспраўнасьць адыходу ад Польшчы былых ейных усходніх земляў тым, што яны былі адабраныя ў выніку захопніцкай вайны, пасьля якой не наступіла яшчэ мірнага дагавору. А трохі далей ён цьвердзіць, што заходняя граніца Польшчы на Одры й Нісе, якой таксама не магла зацьвердзіць мірная ўмова, зьяўляецца аднак законнай. Яна, — паводля аўтара, — адказвае 8 артыкулу Атлянтычнай Карты аб супрацьдзеяньні захопніцкім магчымасьцям Нямеччыны, а таксама гэтая граніца ёсьць ужо замацаваная фактам высяленьня з гэтае тэрыторыі немцаў. Дык калі ўтар паклікаецца на гэты артыкул Атлянтычнай Карты, як і на той ейны артыкул, што гаворыць аб пашанаваньні ненарушальнасьці тэрыторыяў альянцкіх народаў, чаму ён тады забыўся аб тых пастановах Атлянтычнай Карты, якія вызнаюць за кажным народам права на вольнасьць, дзяржаўную незалежнасьць і ўстанаўленьне такой формы ўраду, якой дадзены народ жадае? Высяленьне кампактнай масы немцаў з усходнянямецкай тэрыторыі ёсьць для сп. Строньскага незапярэчным аргумэнтам, што землі гэтыя павінны астацца назаўсёды ў складзе польскае дзяржавы, затое высяленьне нязначнай польскай мяншыні, у бальшыні сваей насланай дзеля палянізацыйных мэтаў на Беларусь і Ўкраіну, ня ёсьць для яго ніякім аргумэнтам, прамаўляючым за адыходам гэтых земляў ад Польшчы, а для сп. Ст. Скшыпэка (цытаваны на пачатку артыкулу) ёсьць гэта навет «актам гвалту».

Такім чынам палякі яшчэ й да сяньня апэруюць аргумэнтамі, якія носяць на сабе азнакі імпэрыялізму: усё тое ёсьць законным і справядлівым, што йдзе па лініі польскіх хаценьняў, хоць-бы й коштам справядлівых інтарэсаў іншых народаў. Але ўсё тое, што выходзіць палякам не на карысьць, але наагул ёсьць правільным і справядлівым, зьяўляецца міжнародным бяспраўем.

ЦІ ЛІНІЯ ОДРА-НІСА МОЖА БЫЦЬ ТРЫВАЛАЙ?

Калі глядзець на справы цьвяроза й улічваць тую эвэнтуальнасьць, што Нямеччына будзе мець не апошні голас у справах новага эўрапэйскага парадку, дык трэба згадзіцца з тым, што цяперашняя заходняя граніца Польшчы на Одры й Нісе зьяўляецца вельмі няпэўнай і праблематычнай. Пэрспэктывы далейшага разьвіцьця дачыненьняў у Эўропе гавораць за тым, што намаганьні немцаў звароту сваіх усходніх земляў раней ці пазьней могуць укаранавацца посьпехам.

Існуюць дзьве магчымасьці страты Польшчаю ейных заходніх тэрыторыяў:

1. Нямеччына можа лёгка дабіцца звароту сваіх усходніх тэрыторыяў у выпадку пераможнай вайны з Савецкім Саюзам. У гэтай вайне Нямеччына зможа адыйграць вельмі важную ролю, а ейныя дывізіі будуць ісьці на ўсход на толькі з лёзунгамі вызваленьня ад камуністычнай акупацыі цяперашняй усходняй Нямеччыны й ейнага задзіночаньня, але й зь лёзунгамі звароту адабраных ей усходніх тэрыторыяў. Гэтым немецкім дамаганьням могуць пайсьці на спатканьне заходнія дзяржавы, для якіх Нямеччына бясспрэчна будзе важнейшым саюзьнікам у эвэнтуальнай вайне, чымсьці Польшча. Не зьяўляецца таксама справаю звычайнага прыпадку, што гэтыя заходнія дзяржавы ні вызналі й напэўна ня вызнаюць прылучэньня гэтых земляў да Польшчы, а толькі згадзіліся ў Патсдаме перадаць іх пад часовую польскую адміністрацыю да канчальнага вырашэньня гэтае справы на мірнай канфэрэнцыі.

2. Зварот усходнянямецкіх тэрыторыяў Нямеччыне можа наступіць і з ласкі Сталіна, бязь ніякае вайны, але мірным шляхам.

Найбольш сяньня палохае бальшавікоў праводжаная заходнімі дзяржавамі рэмілітарызацыя Нямеччыны. Саветы за ўсякую цану будуць імкнуцца калі не перахіліць сымпатыяў немцаў на свой бок і спаралізаваць акцыю іхнага ўзбраеньня, то прынамсі зьнэўтралізаваць іх і гэтым самым ізаляваць ад абаронных плянаў Захаду. Бо ня трэба й даказваць, што справа рэмілітарызацыі Нямеччыны й прыцягненьня яе да заходняга блёку зьяўляецца для Саветаў справай жыцьця й сьмерці.

Дык што тады страціў-бы Сталін, калі-б паказаў сваю шчодрасьць і гуманнасьць, зьвяртаючы гэтыя землі Нямеччыне? Ніякіх камплікацыяў з Польшчаю, у якой прайшоў ужо працэс саветызацыі, баяцца ён не патрабуе таксама, а для здабыцьця прыхільнасьці й сымпатыяў немцаў меў-бы вельмі моцныя аргумэнты. Бальшавікі, як ведама, здольныя на ўсякія, навет на першы пагляд абсурдальныя экспэрымэнты, калі гэта для іх аплачваецца. А каб адцягнуць немцаў ад абаронных плянаў Захаду яны могуць заплаціць навет вельмі высокую цану. Таму такая эвэнтуальнасьць, можа на першы пагляд і мала праўдападобная, не зьяўляецца нерэальнай.

Пры ўсім гэтым нельга выпускаць з поля ўвагі яшчэ аднаго мамэнту. Праўда, ёсьць менш праўдападобны, але ня выключаны, і такая магчымасьць, што для рэкампэнсаты палякаў за нямецкія землі на захадзе могуць бальшавікі адступіць ім землі Заходняй Беларусі й Заходняй Украіны на ўсходзе. Сталінскі нацыянальны прынцып не адыгрываў-бы тут ніякай ролі, як і не адыгрываў ён ніякае ролі тады, калі бальшавікі адступалі Польшчы беларускую Беласточчыну або Летуве — часьці беларускай Віленшчыны. На падобнага роду экспэрымэнты Сталін, як ведама, нязраўнаны майстар.

У кажным выпадку факт астаецца фактам, што ўтрыманьне за Польшчай усходніх нямецкіх тэрыторыяў зьяўляецца вельмі й вельмі няпэўным. І чым больш будуць для яе гэтыя землі загрожаныя, з тым большай настойлівасьцю польскія эміграцыйныя палітыкі будуць весьці прапаганду й дыпляматычную акцыю за зварот страчаных імі земляў усходніх. Таму й сяньняшняя акцыя палякаў за зварот Вільні й Львова тлумачыцца ня толькі аджыўшым свой век мітам «мацарствовасьці» Польшчы, але таксама шуканьнем рэкампэнсаты за магчымую страту ў будучыні сьвежа прылучаных да яе земляў заходніх.

У сувязі з гэтым і беларуская палітыка, баронячыся перад расейскім імпэрыялістычным наступам, не павінна закрываць вачэй і на небясьпеку, што можа заграджаць нам з захаду — з боку Польшчы.

Язэп Каранеўскі

Сьвятло й цені „дыскусыяу"...

(Заканчэньне)

«лагерныя президенты» і проста «фашыстыя», хоць забываецца на тое, што гэтае апошняе слоўца зьяўлялася й зьяўляецца вельмі «пужальным» словам у цяперашняй, страх як «вялікай» і «непадзельнай», нараўні із словам «касмапаліт». Ён навет прыходзіць да «мяккага» высnaву, што расейская дэмакратыя ў змаганьні із царскім рэжымам выладавала ўсе свае сілы, а як атрымала ўладу, не змагла яе ўтрымаць, то пабаялася **«кагось прытрымаць, кагось ушчаміць»**, а вось у Амэрыцы бясспрэчная дэмакрацыя, аднак у вайну яны сваіх фашыстых пасадзілі за краты, Ангельшчына зрабіла тое самае з прыхільнікамі Мосьлі, а пасьляваенная, із сацыялістычным урадам, Францыя **«калі на Мадагаскары зьявіліся «самастыйнікі»**, францускія дэмакраты, ня гледзячы на гэны дэпутацкі імунітэт, ня сталі зь імі цэрамоніцца **й асудзілі за «зраду дзяржавы»**. А далей: «уявеце сабе, што дзенебудзь у штатах Нью Мэксыко або Норд Каролайна зьявіліся-б свае гішпанскія або нэгрыцянскія самастыйнікі. Ці-ж гаварыла-б зь імі ў гэткім тоне амэрыканская дэмакрацыя, як гэта спрабуе рабіць дэмакрацыя расейская з усялякімі Бандэрамі і ім падобнымі?»

Ці- ж гэта ня ўзор нахабнай дэмагогіі, спытаем мы ў сваю чаргу?

І ці падобныя «пэрлы», на думку рэдакцыі «НРС», запраўды прыносяць карысьць расейскай эміграцыі, хоць-бы той частцы эміграцыі, якая яшчэ ня цалкам страціла пачуцьцё меры й такту?

Вялікае шчасьце, што Бог ня даў аднэй із хатніх жывёлін рогаў, а Андрэям Дікім улады, бо вельмі было-б тады «мякка» жыць на сьвеце. Але ня будзем больш засьмечваць сабе й чытачом мазгоў гэтай бязглуздай балбатнёй, якую, навет, расейскі журналісты Б. Анненский далікатна назваў «філіпікай».

Хопіць і гэтых прыкладаў, каб паказаць, як «зацята» могуць «выступаць» перакідчыкі, бо А. Дікій калісь цьвердзіў, што ён «тоже украінец».

Сутнасьць аднак ня ў гэтым, а ў тым, што тут у грубой форме выяўляецца ўвесь, як кажуць, «цымус» ідэяў, пераважнай яшчэ бальшыні, нажаль, расейскай эміграцыі.

Але, як ужо мы адцемілі вышэй, сярод гэтага мора застарэлых пагляд аў, шкодных пагляд аў, ёсьць ужо, дзякаваць Богу, адзінкі, праўда яшчэ лічаныя, якія глядзяць на справу інакш. Да іх адносяцца цытаваныя намі вышэй аўтары, Б. Анненский, Н. Градобоев і іншыя.

Н. Градобоев у нумары «НРС» ад 15. 1. 1952 г. зусім слушна падкрэсьлівае, што маскоўская «Правда» ўжо затрубіла аб «субсыдыяваньні» Амэрыкай эміграцкіх арганізацыяў, якія ставяць за мэту «вызваленьне Расеі», што ёсьць «корпусы вызваленьня», а якіх узапраўднасьці няма навет у ўспаміне, ёсьць толькі няўдалыя спробы «дамовіцца».

Няможна не пагадзіцца із Н. Градобоевым, калі ён раіць адкінуць бясплодныя спрэчкі схалястычнага характару аб «плебісцытах» і г. п. ды аб'яднацца супраць супольнага ворага.

«Ці можам мы, ці маем мы права ставіць свае асабістыя сымпатыі й антыпатыі вышэй за аб'еднаньне сваіх шэрагаў, калі наш агульны вораг сам піхае нас да гэтага аб'еднаньня?... каз Вышынскаму павінен быць дадзе... Ён кажа аб корпусах вызваленьня, ... створым-жа гэтыя корпусы! І калі ў н... ых корпусах ня будзе фактычнай зброі ў руках, то хай яны будуць мо... ным сваім адзінствам, сваім баявым духам, а таму — больш справы, спадарове!» — заклікае Градобоев.

Да гэтага дадаць нічога больш нельга хіба толькі пажадаць усей расейскай эміграцыі прыняць гэты заклік да сэрца, адкінуць мядзьвежыя паслугі Дікіх, д... далучыцца да сям'і змагароў з бальшавізмам, як роўныя з роўнымі.

Андрэй Сьвіслацкі

Нью-Ерк, студзень 1952 г.

ШЧУПАК

(Апавяданьне ўзятае з архіву)

І летась ён хадзіў лавіць рыбу. Але з гэтага нічога ня выходзіла. Аднаго разу нейк дык навет здарыўся канфуз: пры закіданьні вуды Сяргей так няёмка размахнуўся ёю, што зачапіў сябе кручком ззаду і потым колькі дзён енчыў. Ды нічога, цярпеў.

Ня раз адрываліся ў яго й кручкі. А больш за ўсё рыба клявала добра, толькі з кручком ня брала, і Сяргей проста пераводзіў чэрві, казалі — насіў іх у рэчку. Праўда, у гэты час ён і ня вельмі цікавіўся ўловам. Да рэчкі яго цягнула другое: быць на адкрытым паветры, дзе ніхто за ім ня мог-бы наглядаць, глядзець на ваду, як яна хвалюецца ад подыху ветру, слухаць сьпевы розных птушак, а найгалоўнейшае, сачыць за рухам рыбы.

Бывала, прыйдзе да рэчкі, сядзе на беразе, кіне ў ваду чарвяка, а сам сочыць — што будзе далей? Як толькі чарвяк даляціць да вады, зараз-жа аднекуль зьяўляецца верхаводка. Яна штурхае чарвяка носам, але ўзяць у рот баіцца. Чарвяк падае на дно рэчкі. Там яго з усіх бакоў апануюць пяскуры. Яны снуюць каля яго адзін за адным, цягаюць за кончык на ўсе бакі, носяцца зь ім, але не даваряюць, у рот не бяруць. Тады аднекуль выплывае акунь. Ён пасоўваецца ўперад паволька, паважна, штурхкамі. Раз-по-раз раскрывае рот, нібы пазяхае. Гэта ён галодны!

Вось ён убачыў мітусьню пяскуроў з чарвяком і, доўга не разважаючы, кінуўся на іх. Пяскуры — хто-куды! Акунь схапіў чарвяка і — пад бераг.

За ўсім гэтым Сяргей любіў назіраць. І ня рэдка ён рабіў высновы адносна ўкладу жыцьця рыбы й гэтым самым зьдзіўляў ня толькі свайго бацьку, які мала разумеў у прыродзе, але й настаўніка. Ён ведаў, напрыклад, што шчупак жывіцца толькі рыбаю, а таму заўсёды хаваецца куды-небудзь у зацішша, каля травы, пад корч або бераг. Што акунь любіць глыбокія мясьціны, асабліва тыя, дзе круціць, кіпіць. Там ён падлоўлівае сваю здабычу. Што мянтуз —рыба выключна начная, а ўдзень сядзіць пад берагам у нары. Шмат чаго ён ведаў.

Але хутка лавіць рыбу паблізу, каля гораду, яму надакучыла. Што тут лавіць? Дробязь! Вось далей-бы, там акуні па кіляграму, шчупакі кіляграмаў па пяць ды больш, на жыўца, галаўні ды язі — кіляграмы па два-на гарох. О, гэта дык рыба! Выпадак такі хутка здарыўся. Дзед Максім, які жыў на адным двары зь Сяргеям, быў вельмі заядлы рыбалоў і паляўнічы. Ён надоечы злавіў дужа многа рыбы. Рыбай Сяргея ня зьдзівіш? Ён яе бачыў нямала на сваей кухні. Але дзед, седзячы на ганку і пагладжваючы сваю сівую бараду й ўсьміхаючыся сваймі добрымі вачыма, пачаў гаварыць суседу, як усё гэта здарылася. Тут у Сяргея загарэліся вочы жаданьнем.

— Абы толькі кінуў прынаду, дык і бралася? — перапытываў ён дзеда, ня спускаючы зь яго ачэй. — Ай, яй, яй!

— Паверыш, акунёў, дык па чатыры на аднаго чарвяка! — з захапленьням гаварыў дзед, бачучы, што яго слухаюць. — Браў-браў, аж плячо забалела, цягаючы рыбу з вады!

Ну, ведама, Сяргей ня мог ужо супакоіцца. З таго часу не даваў ён супакою дзеду, хадзіў за ім у сьлед і ўсё енчыў.

— Ну вазьму, вазьму, — згадзіўся нарэшце дзед.

* * *

Вясна была ў самым разгары. Настаў дзень, калі дзед із Сяргеям умовіліся нарэшце пайсьці на рыбу. Рэчка была гладкая, як шкло. Спачатку Сяргей закінуў свае вуды воддаль ад дзеда Максіма й пачаў глядзець на паплаўкі. Сонца паднялося ўжо над лесам, і роса забліскучала на кустох і траве. Недзе каля лесу кукавала зязюля, нібы вітаючы новы дзень. У кустох алешніка, чарэмхі й іншых дрэў на ўсе галасы зьвінелі розныя птушкі. Але іх звон Сяргей прапускаў міма вушэй, быццам і ня чуў. Зараз ён быў зусім іншым захоплены. Гледзячы ўвесь час на паплавок, ён бачыў, як у вадзе гуляла плотка, хадзілі язі й пад'язікі, выстаўляючы бліскучыя, серабрыстыя бакі.

Раптам, нібы скрозь сон, дзедаў бас:

— Ах, каб цябе ліха! Вось шчупак, дык шчупак!

— Выцягнулі? — спытаў Сяргей, адчуваючы дрыготы ў нагах.

— Адарваў! — адказаў нездаволена дзед. — Падумаць, такі шнур! Га?!

Дзед стаяў на беразе рэчкі, трымаў у руках нацягнуты шнур, прабуючы яго на моц, і злосна лаяўся.

Прыняўшы пад увагу ўсё гэта, пакуль дзед лаяўся й зьвязаваў шнур, Сяргей перакінуў дзьве свае вуды з жыўчыкамі на аблюбаванае дзедам мейсца. Не прайшло й пяць мінут як паплавок на аднэй з вуд раптам пачаў ныраць. Сяргей хвалюючыся, хапіўся за вудаўё, але даў толькі больш «уесьціся» шчупаку. Нарэшце, калі ён упэўніўся, што шчупак ужо «ўеўся», падсек і пацягнуў. Шнур нацягнуўся як струна, загудзеў на вудзе, і шчупак забегаў па рэчцы на ўсе бакі. Але Сяргей няўхільна й упорыста ўсё бліжэй і бліжэй падцягаваў яго да берагу. Шчупак, відаць, убачыў, што дзецца яму няма куды, сагнуўся ў дугу й моцна скокнуў уверх. Зараз-жа трэснула вудачка на дзьве часткі. Толькі цяпер хлапец упэўніўся, што гэта быў шчупак.

— Кілёграмаў зь пяць!.. — пасьля ўжо казаў Сяргей дзеду. І як потым пацьвердзілася, ён не памыляўся.

Пакуль ён хапаў адну палавінку вуды, потым другую, а потым ужо хапіўся за шнур, які ўцякаў у ваду, шчупак перакусіў дроцік, на якім быў прывязаны кручок, і ўцёк.

Сяргей аж плакаў. Ён плакаў не таму, што шкода было шчупака. Не! Што яму шчупак? Калі-б на тое пайшло, дык ён мог-бы папрасіць маці купіць шчупака. Яму хацелася пайсьці да дому зь перамогай, із здабычай, ды яшчэ зь якой! З такім важным шчупаком! Наагул, Сяргей любіў заўсёды быць на першым месцы: і ў школе, і ў гульнях, і ўсюды.

А тут прамахнуўся!

І казаў-жа яму дзед, што шчупака трэба цягнуць паволі, не падыймаючы вудаўя ўгару, паступова адходзячы ад рэчкі. І як гэта яму давялося забыцца ўсё гэта і хутчэй, хутчэй цягнуць? Чаму гэта ён не пачакаў, пакуль дзед не пералезе праз тую паскудную канаву, што разьдзяляе іх! Гэта-ж падумаць! Гэта-ж падумаць: быў дык няма, — уздыхаў Сяргей, папраўляючы вуды.

Прайшло пяць або й дзесяць мінут. Можа й не паплыў далёка? Можа яшчэ й возьмецца? Што вы думаеце? Ого!

Сяргей чытаў недзе, што шчупакі як загодныя, навет злоўленымі ў сеці, кідаюцца на рыбу.

Прычапіўшы на кручок жыўчука, Сяргей закінуў вуду зноў на тое самае мейсца. Паплавок ізноў, як і тады, пачаў ныраць пад ваду. Якіх-небудзь пяць мінут сэрца ўзноў балюча задрыгала ў Сяргея, шнур зноў нацягнуўся й загудзеў на вудзе. Але на гэты раз Сяргей ня даў такога маху. Перш-на-перш, ён гукнуў на дапамогу дзеда. Той спрактыкавана падцягнуў шчупака да берагу, потым узяўся за шнур, падыйшоў да шчупака й выкінуў рукамі з вады.

— А-а-а? Папаўся, браце! — гаварыў дзед, трымаючы вялікую рыбу за жабры, якая, разьзяўляючы рот, хапала паветра. — Э-э-э! Што такое? — раптам зьдзівіўся дзед. У зубах у шчупака мой шнур?!

Сяргей падбег да дзеда:

— І мой дроцік, што адкусіў.

— Хэ-хэ-хэ!

— Бач ты, зладзюга! — загаварыў зноў дзед. — Адкусваць кручкі ў рыбакоў?! Больш рабіць гэтага ня будзеш! — дадаў, кладучы шчупака ў кошык. — Ня будзеш, браце!

1936 г.

М. Цэлеш

ДА НАШЫХ ЧЫТАЧОЎ

Некаторыя чытачы «Бацькаўшчыны», асабліва ў заакіянскіх краінах, прысылаюць нам грошы за газэту ў пісьмах. Гэтыя грошы часта да нас не даходзяць разам із пісьмамі. Таму на будучыню просім ніякіх грошаў у пісьмах нам не перасылаць, а слаць іх афіцыяльна, адкуль гэта можна, а адкуль ня можна, накіроўваць іх на адрас нашых Прадстаўніцтваў у дадзенай краіне.

Чытайце, выпісвайце й пашырайце адзіную беларускую тыднёвую незалежніцкую газэту на эміграцыі — «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!

Абавязкам кажнага беларуса ёсьць прыдбаць новых падпісчыкаў для — «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

Беларусы Аргентыны супольна адсьвяткавалі Каляды

Згодна традыцыі Згуртаваньне Беларусаў у Аргентыне ўжо чацьверты раз сьвяткуе падрад Каляднія Сьвяты й Сустрэчу Новага Году супольна. Гэтак і 13 студзеня сёлета Управай ЗБА быў ладжаны ў памяшчэньні Летувіскага Клюбу традыцыйны вечар, на якім прыняла ўдзел большая колькасьць беларусаў з Буэнос Айрэс і аколіцаў.

Усе прысутныя, засеўшы пры супольным і прыгожа накрытым стале, выслухалі прывітаньне й пажаданьне лепшае будучыні Старшыні ЗБА сп. Ул. Другаўца, а таксама калядні трапар і малітву, прасьпяваную ўсімі прысутнымі пад кіраўніцтвам айца Васіля Вячоркі.

У міжчасе забраў голас сп. К. Мерляк падкрэсьліваючы значэньне супольнага сьвяткаваньня й тыя розьніцы, якія існуюць у сяньняшнім сьвяткаваньні тут у цёплай і вольнай Аргентыне і там — у халоднай і паняволенай Бацькаўшчыне. Пасьля гэтага а. В. Вячорка горача вітаў прысутных і заклікаў захаваць нашыя хрысьціянскія й народныя абычаі, закончыўшы «многім летам» для родных на Бацькаўшчыне, як і тут прысутных.

У гэты-ж дзень беларуская калёнія разьвіталася із сваім сябрам і былым сакратаром Згуртаваньня сп. Г. Юзэфовічам, які ад'яжджае ў Гішпанію на ўнівэрсытэцкія студыі ў Мадрыце. З гэтае нагоды ад імені ўсей калёніі сп. Старшыня дзякаваў яму за ўложаную працу й вялікія заслугі, што выдатна спрычыніліся да разьвіцьця арганізацыі. Сп. Старшыня, жадаючы яму памыснага падарожжа й посьпехаў у студыях і далейшай грамадзкай працы на Пірынэйскім паўвостраве, уручыў яму адмысловае пасьветчаньне ЗБА.

На прапанову сп. Сымона Камара быў узьнесены вокліч «Хай жыве Вольная й Незалежная Беларусь!» і адсьпяваны Беларускі Нацыянальны Гымн. Бяседа працягнулася да познай ночы ў мілай сяброўскай атмасфэры.

К. Мацкевіч

Прадстауніцтвы „Бацькаушчыны"

ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ:

1. **У Бэльгіі:** Mr. Karas Leonid, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique.
2. **У Ангельшчыне:** **The Whiteruthenian Editorial Foundation 52, Penn Road, London, N. 7. England.**
3. **У Францыі:** Mr. Symaniec Vladimir, 15, rue du Lt. Boncour, Neuilly s/Seine, France.
4. **У ЗША:** Mr. B. Danilovich, **222** Suydam St. New Brunsvick, N. J. U. S. A.
5. **У Канадзе:** Mr. Joseph Corny, 270 Clinton Str. Toronto, Ont., Canada.
6. **У Аргентыне:** Asociacion Bielorusa en la Argentina calle Coronel Sayos 2981, 4 de Junio prov. Buenos Aires. Argentina.
7. **У Аўстраліі:** Mr. Jackievic Donat, 60 Fisher Street. East Brisbane, Q-ld, Australia.
8. **У Вэнэцуэлі:** Dudzickj Vladimir, Crucesita a San Miquel 74, Caracas, Venezuela.
9. **У Новай Зэляндыі:** Mr. Karanieuskі Marjan, Burns Izonse, Mosgiel, New Zeeland.

Непастрэдна з гэтых прадстаўніцтваў просім суродзічаў выпісваць «Бацькаўшчыну» і там-жа разьлічвацца за газэту.

З прычыны дэвізовых абмежаваньняў у Нямеччыне грошы за «Бацькаўшчыну» з усіх краінаў паза Нямеччынай просім перасылаць на наступны адрас: Mr. Jan Zaprudnik, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique.